

En la mon-don venis no-va sen -- to

(L. ZAMENHOF)

LA LUMO

— PRI PER PRO POR ESPERANTO —

LA LUMO,
en MONTREALO,
KANADO.

ADRES
de
L'AYEGLER
Bibliografioj
360 rue St-Jean
Montreal

JUL. SWEATON, Litografo

PRESEJO DE "LA LUMO"

LA LUMO

Organo de la helpanta lingvo internacia
 "Esperanto"
 Organo de la langue auxiliaire internationale
 "Esperanto"
 Organ of the auxiliary international language
 "Esperanto"

Administracio kaj redakcio
 Administration et rédaction
 Administration and editorial offices
 79 ST. CHRISTOPHER ST.,
 MONTREAL, CANADA.

Jara Abono
 Kanadando kaj Unuigitaj Statoj... \$0.50
 Eksterlandoj... .. frankoj 3.00

Ni akceptas eksterlandajn poŝmarkojn
 por la abonpago.

Abonnement annuel
 Canada et États-Unis... .. \$0.50
 Etranger... .. francs 3.00

Les timbres de poste, de quelques pays
 qu'ils soient, sont acceptés en paiement.

Annual Subscription
 Canada and United States... .. \$0.50
 Other Countries .... .. francs 3.00

Postage-stamps of all countries accept-
 ed in payment of subscriptions.

Cours gratuit d'Esperanto à Montréal.

Le VENDREDI de chaque semaine, à 8
 h. p.m., dans la salle du "Klubo Pro-
 greso", 137a rue Ste-Elizabeth.
 Le MERCREDI de chaque semaine, à 8
 h. p.m., dans la salle du Club Bernier,
 966 rue Beaubien.

Cours publics et gratuits sous les
 auspices du Club Bernier.
 Les 2e et 4e mercredis de chaque mois
 dans la salle des Forestiers Indépen-
 dants, Cour Chénier, à Ste-Cunégonde.

Free Weekly Courses in ESPERANTO
 at Montreal

FRIDAYS, at 8 p.m., at the club-
 rooms of the "Klubo Progreso", 137a
 St. Elizabeth St., private lessons for
 the members of "Virina Klubo Pro-
 greso", (Ladies' Klubo Progreso), and
 of the "Klubo Progreso".

WEDNESDAYS, at 8 p.m., at the Bernier
 Club, 966 Beaubien St. Free Public
 Course, under the auspices of the Ber-
 nier Club.
 2nd and 4th Wednesdays of every month,
 at 9 p.m., in the hall of the Independ-
 ant Order of Foresters (Cour Chénier),
 at Ste. Cunégonde.

LA INTERNACIA GAZETISTARO

Oni abonas la sekvantajn gazetojn, ĉe
 "LA LUMO".

"LA LINGVO INTERNACIA"

monata gazeto por la lingvo Esperanto.
 Kosto de abono por jaro: 4 frankoj, aŭ
 6.50 kun "Literatura Biblioteko".

Abonoj estas akceptataj de l'ko-
 menco de ĉiu monato. Poŝmarkoj estas

akceptataj nur po 3/4 de illaj valoroj.
 Tiu ĉi gazeto estas eldonata tute en Es-
 peranto. Ĝi estas la unua gazeto eldonata
 per nia lingvo, kaj la sola presita tute
 esperante.

"L'ESPERANTISTE"

organo propaganda de la lingvo internacia,
 eldonata en Franclando eliranta en la
 fino de ĉiu monato. Kosto de abono por
 jaro, abono simpla 3.50 frankoj, kun al-
 dono 4.50 frankoj. La abonoj estas ak-
 ceptataj, komencante de la 1a de januaro
 aŭ de la 1a de julio. Se oni abonas inter
 tiuj ĉi du datoj, oni ricevas la numerojn
 elirantajn de la komenco de l'duonjaro.
 "Progresado estas vivo. Restado estas
 morto". Tiu ĉi gazeto estas la oficiala
 organo de la Societo por la disvastiĝo
 de Esperanto.

Ce journal est publié en Français et
 en Esperanto.

This paper is published in French and
 Esperanto.

"RONDIRANTO"

ilustra gazeto de l'Bulgaraj por propa-
 gando de l'lingvo internacia Esperanto. La
 gazeto eliras ĉiumonate; jaro abono 3.50
 frankoj. Ĉiu abonanto estas membro de
 l'klubo "Stelo" en Filopopolo.

Ce journal est publié en langue bulgare
 et en Esperanto. Abonnement: 3.50 frs.
 This paper is published in two lan-
 guages, Bulgarian and Esperanto. Sub-
 scription: 3.50 francs.

"LA HOLANDA PIONIRO"

Regula monata gazeto kaj tempa ligilo
 inter la esperantistoj en holande parolant-
 antaj landoj. Abono kostas por jaro (12
 libretoj) kun enskribo kiel membro de
 la klubo. "Estonteco estas nia". 6 fr.—
 La jara abono por membroj de aliaj Esp.
 societoj estas 4 fr.—Oni sendu la abonojn
 al: Drevus Utterdijk, Hilversum,
 Holando.

Ce journal est publié en langue hollan-
 daise et en Esperanto.

This paper is published in Dutch and
 Esperanto.

"LA BELGA SONORILO"

Gazeto esperantista eliranta ĉiumonate
 en Belĝujo.—Kosto de la jaro abono:

3 fr.—Oni sendu la abonojn al: M. Sey-
 nayeve, Coutrai, 3, rue de l'Avenir. Bel-
 ĝujo.

Ce journal est publié en français, en
 flamand et en esperanto.

This monthly review is published in
 French, Flemish and Esperanto.

"L'ESPERANTISTA"

Organo propaganda de la lingvo inter-
 nacia Esperanto, eliranta ĉiumonate.—
 Kosto de la jara abono: Por Italando,
 2 frankoj. Por fremdlandoj, 4 frankoj.—
 Tiu ĵurnalo estas verkita ambaŭ Itale
 kaj Esperante.—Redakcio kaj adminis-
 tracio: Via S. Secondo, 22, Turin, Italie.

Ce journal est publié en langue ita-
 lienne et en Esperanto.

This paper is published in Italian and
 Esperanto.

"BOHEMA ESPERANTISTO"

Propaganda organo de Esperanto. Elira-
 s ĉiumonate.—La jaran abonon 1 fr. 50
 cent. oni sendu al: Administracio de la
 "Revuo Internacia", Bystrice-Hostyn,
 Moravujo, Aŭstrujo.

Ce journal est publié en langue tche-
 que et en Esperanto.

This paper is published in Tcheque and
 Esperanto.

"GERMANA ESPERANTISTO"

Propaganda organo de Esperanto. Eliras
 ĉiumonate.—La jaran abonon 1 fr. 50
 cent. oni sendu al: Administracio de la
 "Revuo Internacia".

Ce journal est publié en langue alle-
 mande et en esperanto.

This paper is published in German and
 Esperanto.

JUNAJ ESPERANTISTOJ DE GENEVO

Organo privata de l'Klubo de junaj es-
 perantistoj de Genevo. Redakcio: Hector
 Hodler, 9 avenue des Volandes. Admi-
 nistracio: Edmond Privat, 10 Bld. de Flo-
 rissant, Genève, Svisujo. Pri ĉiuj sciigoj,
 sin turni al unu el la du adresoj ĉi supre.

ESPERO KATOLIKA

Societo por la vastigado de l'lingvo Es-
 peranto inter la katolikoj. Fondinto-Di-
 rektoro: Abato Em. Peltier, en Chellé,
 per Azay-le-Rideau, Indre-et-Loire, Fran-
 cuko. Jara kotizaĵo por E. K., 2 fr. Abon-
 kosto jara por la revuo: En Francujo,
 1 fr.; En eksterfrancaj landoj, 1 fr. 50.

ANTAŬEN ESPERANTISTOJ!!

Monata Gazeto, organo de la Perua
 Esperantista Societo, Redaktoro Dro
 Frederic Villareal, kosto de l'abono, en
 Perujo, 100 libroj, en Eksterlandoj, 150
 libroj, por jaro. Administracio, Farmacia
 del Teatro, Calle de Lartiga, No 106.
 Adreso poŝta: Fakto n-oj 927 y 937, Lima,
 Perujo.

Dulingva revuo, hispana kaj Esperan-
 ta.

KLUBO PROGRESO

137a rue Ste-Elizabeth

Les réunions du "Klubo Progreso"
 ont lieu tous les lundis à 8 hrs p.m. Tous
 les membres du "Klubo Progreso" de-
 vraient se faire un devoir d'y assister.

La salle du "Klubo Progreso" est ou-
 verte tous les jours à tous les membres
 qui peuvent venir lire les journaux et re-
 vues échangés avec l'organe officiel du
 "Klubo Progreso": LA LUMO.

Le premier vendredi de chaque mois
 est exclusivement réservé à 8 h. p.m.,
 aux dames espérantistes du "Virina
 Klubo Progreso".

AVIZO GRAVA

AL NIA LEGANTARO

Kiel ni ĝin skribis en nia lasta numero, ni deziras ke niaj eŭropaj legantoj ne alsendu plu siajn abonpagojn al "La Lumo" dum tiu jaro 1903a.

Efektive, deciditaj apogi kaj subteni el niaj tutaj fortoj la jam komencitan movadon pri la blinduloj, ni oferas tutkore niajn enspezojn eŭropajn de tiu ĉi jaro por la enkonduko de Esperanto inter la malfeliĉaj blinduloj.

Kiu do abonos La Lumon dum tiu ĉi jaro, tiu duoble trafos, unue, li ricevos nian revuon, kaj due, helpos efektive al la nobla movado supredirita; ju pli oni abonpagos, des pli helpata estos tiu movado bonega.

Tamen, por ke oni ne suspektu ĉe ni gajnan senton—kiu ne estas—ni petas niajn eŭropajn legantojn ke ili sendu siajn abonpagojn por 1902 aŭ 1903 aŭ ambaŭ, al sinjoro Paul Fruictier, 27 Boulevard Arago, en Parizo. Tiu sinjoro bonvolos nin sciigi la nomon de ĉiu el niaj legantoj abonpaginta al li.

Nun, ni deziras sukceson kaj trafon al la movada pri la blinduloj.

LA REDAKCIO.

LA GRANDAJ LITEROJ

ĈU LA GRANDAJ LITEROJ ESTAS
NECESAJ, EĈ UTILAJ.

(daŭrigo)

pri tiu demando, ni respondas: certe ne. la antikvaj romanoj uzis nur unu klason de literoj, en la klasika latina literaturo, tio estis nur la grandaj literoj. se ili povis presigi plenajn paĝojn nur per grandaj literoj, sekvas de tio, ke oni povas ankaŭ presigi nur per malgrandaj literoj, kaj esti tiel facile komprenataj, ĉar en la du okazoj estas nenia diferenco inter la unua kaj la lasta litero de sama frazo. la demando estus do tiel, ĉu ni devos presigi nur per la grandaj aŭ la malgrandaj literoj? ni preferas la malgrandajn, ĉar ili estas pli kompreneblaj, oni renkontas ilin pli ofte, sekve oni memoras ilin pli rapide.

estas alia kaŭzo, pro kiu la malgrandaj literoj estas pli legeblaj ol la grandaj, kaj tio estas, ke la malgrandaj literoj prezentas, kun siaj montoj kaj valo, pli grandan diversecon de formoj. la grandaj literoj nur estas rektaj, karpentaj, dikaj literoj, ĉiuj nivelaĵ, supre kaj malsupre, prezentante tiel neniam diversecon al la vidado.

tial, pri la supra demando: ĉu ni devas uzi, en esperanto, nur la grandajn aŭ la malgrandajn literojn, ŝajnas ke ni ne devas ŝanceligi, sed elekti la malgrandajn.

estas grandaj literoj, nek en stenografio, nek en telegrafio, kial havi ilin en la

kaligrafio kaj la presado de nia fonetika lingvo? ĉu estas grandaj sonoj en parolata lingvo? kial havi grandajn literojn en skribata lingvo?

por ĉiuj lingvoj estas nenia fiksa regularo por difini la uzadon de la grandaj literoj; por la francoj, la vortaro "bescherelle" montras 35 regulojn, kaj en aliaj lingvoj estas tiom multe da ili. pleie, tiuj reguloj estas malsamaj en la diversaj lingvoj; unu nacio devigas almeti grandan literon en la komenco de tia vorto, alia nacio devigas almeti al ĝi malgrandan literon, kiu estas prava? kie estas la regulo por ĉiuj? ĉe estas malsameco, diverseco, malkonsenteco!

la sola fipraveco de l'uzado de la grandaj literoj estas ke ili helpadas la interpunktheadon. sed tio estas nur ŝajna, ĉar, en la komenco de paragrafo, oni certe ne bezonas meti grandan literon por elmontri ke la paragrafo tie komenciĝas, poste, kvankam oni nun metas grandan literon post punkto, meze de paragrafo, tiu litero tre certe ne montras pli bone la haltigon de l'antaŭa frazo ol blankaĵo poste lasita; nur se la leganto ne vidus tre klare!

kiu do pretendos, ke oni devas daŭrigi, en esperanto, la uzadon de la grandaj literoj, tial ke ili estas pli belaj? kvazaŭ dilkeco kaj beleco estus samideajoj. la artistoj nin diras ke ĉe la kurba linio troviĝas la beleco; nu, preskaŭ ĉiuj malgrandaj literoj estas kurbulinaj, kio ne estas vera pri la grandaj literoj; do, la beleco ne kuŝas sur la pretendata flanko.

estas multe pli facile skribi kaligrafie sen grandaj literoj; pleie, ĉiuj presistoj konsentas, ke ili povas komposti trioble pli da kompostajo per malgrandaj literoj ol per grandaj, en difinita tempo; pleie ankaŭ, la manskribitaj grandaj literoj estas oftege nelegeblaj, la postestroj plendas, ke ili ne povas legi tiujn literojn, tial ke oni ĉiam ĉirkaŭigas ilin de multaj ornamentaj liniaĵoj aŭ skribaĵoj, sekve, tiuj ornamentaj skribliniaĵoj, anstataŭ montri tion, kio estas skribita, nur montras la negrandan inteligentecon de iliaj aŭtoroj!

la uzado de la grandaj literoj estas kontraŭpedagoga; efektive, la sama ideo ĉiam figurata per sama signo enigus sin pli facile en la memoron, ol havi du malsimilaj signoj por figuri la saman ideon; vidante ĉiam la saman fizionomion por figuri la saman literon, la infanoj ĝin memoros senpene.

la uzado de la grandaj literoj estas ankaŭ kontraŭdemokratika; ĉar ni devigas la infanojn elspezi duoble pli da tempo por ellerni du seriojn de literoj, ol por ellerni unu; tial, la infanoj de la malriĉuloj, kiuj devas ellri la lernejon pli frue ol tiuj de la riĉuloj, estos perditaj grandan parton de ilia multvalora tempo, por ellerni la neutilajn grandajn literojn.

kiu ajn diros ke la uzado de la grandaj literoj plibeligas presitan paĝon, en libro aŭ ĵurnalo, ni humile lin demandos, ĉu li legis iam libron tute presitan nur per malgrandaj literoj? se ne, kiel povas li diri ke tio ĉi estas pli bela ol tio?

kiam, post kvin jaroj, ni estos legintaj pleaajn pagojn presitajn sen grandaj literoj, tiam oni miros pri tio, ke oni iam uzis lin, plie, oni konstatos ke nun oni uzadas la grandajn literojn nur pro la kutimo, tial ke oni uzadas lin.

estas pri lingvoj kiel pri kio ajn, la pli malfacilaj kaj la pli malsimplaj estos anstataŭigitaj de la pli facilaj kaj de la pli simplaj, ĉar civilizado kaj progresado nur estas pli simpligado. Ĵu pli nacio estas restadema kaj konservativa, des pli malsimpla estas ĝiaj lingvo, religio kaj etiketo.

esperanto estas en sia infaneco, ĝi estas tre juna, sed tiel bela, kiel la juneco mem. se la nunaj esperantistoj daŭrigus la uzadon de la grandaj literoj, la estontaj malprogresemaĵoj sin apogus, sur filan ekzemplon, por starigi tiun malutilan uzadon.

ni kredas ke ni prosperis elmontri, ke la grandaj literoj estas neutilaj, senutilaj, es malutilaj, tial la devo de ĉiuj esperantistoj estas, ke ili devu mortigi kaj malaperigi lin. ni malfirmas la pordon, kiu sekvas nin?

Capital Letters

ARE THEY NECESSARY OR
EVEN USEFUL?

(Continued from last Issue)

To this question we answer: most certainly not. The ancient Romans made use of only one class of letters in the classical Latin Literature and these were capital letters. If they could print whole pages with capital letters only, it, of course, follows that we could print by means of small letters only, and be just as easily understood, inasmuch as in the two cases there is no difference between the first and the last letters of the same sentence. The question would therefore be to know whether we ought to print with capital letters only, or with small letters only. We prefer the small letters, because they are more comprehensible, are more often encountered, and consequently, are more easily remembered.

There is another reason why small letters are more legible than capital letters, and that is because the small letters, with their mountains and their valleys, present a greater variety of forms. Capital letters are only straight, carpentlike and thick, all on

a level above and below, and do not therefore present any diversity to the sight. Hence, as to the choice of employing in Esperanto capital letters only or small letters only, it seems to us that we ought not to hesitate, but make choice of the small letters.

There are no capital letters either in stenography or in telegraphy; why therefore have them in the writing or the printing of our PHONETIC language? When there are no capital sounds, why use capital letters!

There is no fixed rule for all languages defining the use of capital letters. For the French, Bescherelle lays down 35 rules, and in other languages there are quite as many. Moreover, these rules differ in the various languages. One nation decrees that a capital letter must be used at the beginning of such a word, and another nation the use of a small letter in the very same case. Who is right? Where is the rule for all? Everywhere there is dissimilarity, diversity, and misunderstanding.

The sole excuse for the use of capital letters is that they accentuate the punctuation. But, that is only apparent, for, at the commencement of a paragraph, we certainly have no need of putting a capital to indicate that there is where the paragraph commences. Then, though we put a capital letter after a period, in the course of a paragraph, that thick letter, most assuredly, does not any better indicate the end of the preceding sentence than the white space left after the period, unless the reader does not see clearly!

But, who will pretend that in Esperanto we must continue the use of capital letters because they are more beautiful? as if size and beauty were synonymous. Artists tell us that in the curved-line is beauty to be found. Well, almost all the small letters are curved, which is not the case with the capital letters; therefore beauty does not rest on the side pretended.

It is much easier to form our handwriting without capital letters. Moreover all printers admit that they can set up three times as much matter in small letters than they can in capital letters, in a given time. Further, the handwriting of capital letters is very

frequently illegible and postmasters complain that they cannot read these letters because they are enveloped in numerous flourishes or fancy touches. As a consequence, these flourishes instead of showing us what is written only serve to expose the limited intelligence of their authors!

The use of capital letters is anti-pedagogic; in effect, the same idea when always represented by the same sign will they easier penetrate into the memory than if we had different signs to represent the same idea; in seeing always the same face representing the same letter, the children will recall it to mind without any difficulty.

The use of capital letters is also anti-democratic, because we compel the children to spend double the time to learn two series of letters than if they had only one; therefore, the children of the poor, who must leave school sooner than those of the rich, shall have lost a great part of their precious time in learning the useless capital letters.

To whoever will say that the use of capital letters embellishes the printed page, in a book or newspaper, we will humbly ask, if he has ever read a whole book printed in small letters only? If not, how can he say that this is more beautiful than that? When after five years, we shall have printed whole pages without capital letters, people will be astonished that they ever used them and will declare that if now we make use of capital letters, it is only by force of habit; we use them because we use them!

It is in languages as in everything else; the more difficult and the more complicated will be replaced by the more easy and the more simple; for civilization and evolution are only simplification. The more a nation is stationary and conservative, the more complicated are its language, its religion and its etiquette.

Esperanto is now in its infancy; it is very young, but as beautiful as youth itself. If the present Esperantists continue the use of capital letters, the future retrogressionists will urge their example for maintaining this useless usage.

We believe we have succeeded in demonstrating that capital letters are

useless and even hurtful; therefore the duty of all Esperantists is to destroy them, to make them disappear. We open the door, who will follow us?

Les Majuscules

LES MAJUSCULES : SONT-ELLES
NECESSAIRES, MEME
UTILLES ?

A cette demande, nous répondons : très certainement non. Les anciens Romains ne se servaient que d'une catégorie de lettres pour la littérature classique latine, c'est-à-dire les lettres majuscules. S'ils pouvaient imprimer des pages complètes, rien qu'avec les majuscules, il s'en suit que l'on peut aussi imprimer seulement à l'aide des minuscules, et être aussi facilement compris, puisque dans les deux cas il n'y a aucune différence entre la première et la dernière lettre d'une même phrase. La question serait donc de savoir si nous devrions imprimer avec les majuscules seulement ou avec les minuscules. Nous préférons les minuscules, parcequ'elles sont plus compréhensibles, on les rencontre plus souvent, et conséquemment on se les rappelle plus rapidement.

Il est une autre cause pour laquelle les minuscules sont plus lisibles que les majuscules, c'est que les minuscules présentent, avec leurs montagnes et leurs vallées, une plus grande variété de formes. Les lettres majuscules ne sont que droites, osseuses, grosses, toutes égales, au haut comme au bas, ne présentant ainsi aucune variété à la vue. D'où, quant au choix : d'employer, en Esperanto, soit uniquement les majuscules, soit uniquement les minuscules, il nous semble que nous ne devons pas hésiter, mais choisir les minuscules.

Il n'y a de majuscules, ni en sténographie, ni en télégraphie, pourquoi en avoir dans la calligraphie et dans l'imprimerie de notre langue PHONETIQUE. Quand il n'y a pas de sons majuscules, pourquoi des lettres majuscules !

Il n'y a aucune règle fixe pour toutes les langues définissant l'usage des majuscules ; pour les Français, le dictionnaire Bescherelle enseigne 35 règles, et dans d'autres langues il y en a

autant. De plus, ces règles diffèrent dans les diverses langues ; une nation décrète de se servir de la majuscule au commencement d'un mot, une autre nation enseigne l'usage dans ce cas de la minuscule. Qui a raison ? Où est la règle pour tous ? Partout il y a dissemblance, diversité, malentendu !

La seule excuse pour l'usage des majuscules, c'est qu'elles accentuent la ponctuation. Mais, elle n'est qu'apparente ; car, au commencement d'un paragraphe, on n'a certainement pas besoin de mettre une majuscule pour indiquer que là commence le paragraphe. Ensuite, quoique l'on mette une majuscule après un point, au cours d'un paragraphe, cette grosse lettre, très certainement n'indique pas mieux l'arrêt de la phrase précédente que l'espace en blanc laissé après le point ; à moins que le lecteur n'y voit pas clairement !

Qui donc prétendra que, en Esperanto, on devrait continuer l'usage des majuscules, parceque elles sont plus jolies ? Comme si grosseur et beauté étaient synonymes. Les artistes nous disent que chez la ligne courbe réside la beauté ; bien, presque toutes les minuscules sont courbes ce qui n'est pas le cas pour les majuscules ; donc, la beauté ne repose pas du côté prétendu.

Il est beaucoup plus facile d'écrire en calligraphie sans majuscules ; et tous les imprimeurs admettent qu'ils peuvent composer trois fois plus de matières en minuscules qu'en majuscules, en un temps donné ; de plus l'écriture à la main des majuscules est fréquemment illisible, les maîtres-d'écriture se plaignent qu'ils ne peuvent pas lire ces lettres, parceque on les enveloppe de nombreux fioritures ou fons. Comme conséquence, ces fioritures, au lieu de nous indiquer ce qui est écrit, ne servent qu'à étaler le peu d'intelligence de leurs auteurs !

L'usage des majuscules est antipédagogique ; en effet, la même idée, toujours représentée par le même signe pénétrera plus facilement dans la mémoire, que si on a des signes différents pour représenter la même idée ; en voyant toujours la même physionomie pour représenter la même lettre, les enfants se la rappelleront sans difficulté.

L'usage des majuscules est aussi antidémocratique ; car nous contraignons

les enfants à dépenser le double du temps pour apprendre deux séries de lettres, que pour n'en apprendre qu'une ; alors, les enfants des pauvres, qui doivent laisser l'école plus tôt que ceux des riches, devront perdre une grande partie de leur précieux temps, pour apprendre les majuscules inutilles.

A quiconque dira que l'usage des majuscules embellit une page d'imprimerie, dans un livre ou dans un journal, nous demanderons humblement, s'il a jamais lu tout un livre imprimé rien qu'avec des minuscules ? Si non, comment peut-il dire que ceci est plus beau que cela ? Quand, après cinq ans, nous aurons imprimé des pages complètes sans majuscules, alors, on s'étonnera qu'on les ait jamais employées, et l'on constatera que si maintenant on se sert des majuscules, ce n'est que par habitude, on les emploie parcequ'on les emploie !

Il en est des langues comme pour toute autre chose, les plus difficiles et les plus compliquées seront remplacées par les plus faciles et les plus simples, car civilisation et évolution ne sont que simplification. Plus une nation est stationnaire et conservatrice, plus sont compliquées sa langue, sa religion et son étiquette.

L'Esperanto est maintenant dans son enfance, elle est très jeune, mais aussi belle que la jeunesse même. Si les Esperantistes actuels continuent l'usage des majuscules, les futurs regressionnistes s'appuieront sur leur exemple, pour maintenir cet usage inutile.

Nous croyons avoir réussi à démontrer que les majuscules sont inutilles, même nuisibles, alors le devoir de tous les Esperantistes est de les détruire, de les faire disparaître. Nous ouvrons la porte, qui nous suivra ?

THE DIFFUSION OF ESPERANTO THROUGHOUT THE WORLD

Investigations of the Esperanto Group of Lyons, France

Introduction. In the numbers of May 15 and June 15 of the Monthly Review of the Touring-Club of France, our distinguish-

ed fellow-workers General Sebert, Member of the Institute, and Mr. Laisant, Examiner of the Polytechnic School, have reminded us of the progress of the delegation for the adoption of an auxiliary international language and of the rise of Esperanto in France and the lightning rapidity with which Esperanto societies have multiplied in France during the last eighteen months, thanks principally to the moral and financial support of the French Touring-Club.

But what has Esperanto been doing in other countries during this period? For these gentlemen have scarcely touched upon it. Nevertheless this is really the interesting point. Is the French nation alone learning Esperanto, as many assert with a serenity which is all the greater in that they know nothing whereof they speak? Or in the French movement accompanied by parallel Esperanto movements in other countries?

In the *Review* of June 15 Mr. Theophile Cart, the distinguished vice-president of the French Society for the diffusion of Esperanto told us of the progress of Esperanto amongst the blind of all countries.

But what have the seeing done during this time? Have they remained more blind than the blind themselves? The Esperanto group of Lyons, which is one of the most important of all provincial groups has the information at first hand.

This group instituted a commission of inquiry, by means of a circular printed in Esperanto, and forwarded to all parts of the world to foreign Esperantists whose names had been furnished by the *Adresaro* of Dr. Zamenhof, and who were personally unknown to the senders. During several months, as a result, nearly six hundred post-cards or letters—mostly letters, and frequently very long ones, and all written in Esperanto—have flowed in an incessant stream into Lyons.

These answers have been deposited in the library of the society and are placed at the disposal of members of that Society for their personal information and for propaganda purposes. They will be placed on public exhibition within a few months.

This has suggested to the Commission a certain number of conclusions which it has embodied in the following report.

REPORT

(1) It is undeniable that Esperanto is actually diffused throughout the major portion of countries which speak European languages. Its principal region of diffusion is Europe; but Esperanto is also slightly spread through the other parts of the world, and answers were received from 42 different countries, viz, those of Europe, Asia, Africa, America and Oceania.

In regard to Europe, our group has received letters from foreign Esperantists speaking 19 different languages, corresponding to the following 25 foreign countries:

1. Germany, Austria, and German Switzerland; 2. England, Scotland, and Ireland; 3. Belgium and, French Switzerland; 4. Flemish Belgium; 5. Bulgaria; 6. Bohemia; 7. Denmark, Iceland, and Norway; 8. Esthonia; 9. Spain and the Canaries; 10. Finland; 11. Holland; 12. Hungary; 13. Italy and Sicily; 14. Moravia; 15. Poland; 16. Portugal; 17. Russia; 18. Sweden; 19. Turkey.

Alone in Europe a few small states in the Balkans seem to contain no Esperantists; although it is true they have other distractions for the moment.

In Asia, Esperanto is spread as far as British India and Indo-China, on the one hand; and on the other hand as far as the confines of Asiatic Russia, all along the Pacific coast and the Chinese frontier, as far as Turkestan and Trans-Caucasia, and even to Persia.

In Africa, we have received answers from Algeria, from Tunis, from Guinea, and from the Transvaal.

In America we have found correspondents in the United States and Canada, for North America; and in Brazil, Peru, and Uruguay, for South America.

Finally, not even in Oceania have we failed to find Esperantists. Answers have been received from the Dutch In-

dies, from the Philippine Islands, and from New Caledonia.

Let us add, that English correspondents have informed us that they have also correspondents at Shanghai, in Japan, and the Gold Coast, in Africa. But, personally, we have not received answers from these parts.

The great majority of foreign Esperantists are isolated from one another: perhaps a newspaper article, or the letter of a friend, had made Esperanto known to them.

They learned the language, in a very short time, thanks to the manuals which exist in almost all the languages of European origin; then they began to correspond in all quarters of the world with persons unknown to them, whose names they found in the "Adresaro". Often times, they have even formed ties of friendship with these people, whom they have never seen, and whom they will probably never see.

They were astonished at the surprising power they possessed, in being able to correspond without effort with the whole world, and tried to conduct a propaganda in their own localities. In most cases they have not succeeded. People refused to examine the matter; they were laughed at, and treated as utopians; notwithstanding that the Utopia of today is often the reality of tomorrow. These people spoke to them of Volapuk, and asked them, "Of what use is Esperanto to you?" And as they were not growing rich by it, people pitied them; and the more amiable promised them they would learn Esperanto when everybody knew it.

Neither indifference nor mockery shook their conviction. They persevered unceasingly in their propaganda, hoping for better days—sure that the future would bring their vindication. For us these are beacons of hope in thousands of localities; and sometimes their apostolate has won out. They have succeeded in convincing some of their acquaintances, who, in their turn, have kept the ball a-rolling.

Several foreign countries are particularly interesting at the moment, on account of the extraordinary rapidity with which Esperantist groups are multiplying.

In Great Britain, which we had expected would be refractory, the campaign is conducted by the *CONCORD REVIEW* and by the *REVIEW OF REVIEWS*. Sixteen Esperantist groups have been formed within six months; in London, Edinburgh, Glasgow, Dublin, Bradford, Leeds, Wakefield, Bournemouth, Portsmouth, Plymouth, Huddersfield, Surbi-

ton, Wandsworth, Keighley, Liverpool, and Manchester. To these we must add groups in Bombay and in Colombo in the Island of Ceylon. The letters of our English correspondents also foreshadow the formation of other groups in the near future. Six months ago only one English Esperantist group existed, that of Keighley.

In Bulgaria it may be said that at the present time there is only one town of any importance without Esperantist groups. Six are already in operation at Sofla, Philippopolis, Rouchtchouk, Kazanlick, Tirnovo, and Silistria. Eight others are in course of organization at Burgaz, Starazagora, Plevén, Sliven, Kjustendil, Trojon, Svistov, and Lom.

We shall never end if we continue to enumerate successively all the Esperantist groups, which, besides England and Bulgaria, have been founded in Germany, in Austria, in Spain, in Italy, in Switzerland, in Belgium, in Holland, in Sweden, in European Russia, in Asiatic Russia, and in Canada.

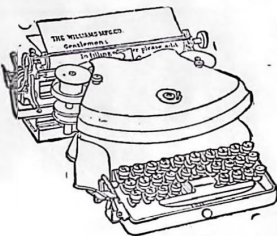
There are, at the present moment, 95 Esperantist groups in the world, or ten times more than existed two years ago; and almost every week we hear of the birth, in some part of the world of a new Esperantist group.

All classes and conditions of persons are included in the Esperantist movement; scholars, merchants, bankers, manufacturers, engineers, teachers of all grades, from the university professor to the village school-master; lawyers of all classes, military men of all kinds from generals to privates, priests, doctors, druggists, architects, chemists, journalists, employes in business houses, postal, telegraph, and railway agents, students, and scholars, and so on down to ordinary workmen. In short, people of all classes in the social scale go to make up the Esperantist PERSONNEL the world over.

Esperanto is extraordinarily easy of acquisition for persons of all nationalities, no matter what their degree of general or linguistic instruction may be. This will admit of no doubt, after an examination of the 600 letters received by the Esperantist group of Lyons.

The committee of investigation, in drawing up its list of questions, took every possible precaution to have the answers of its correspondents conclusive in regard to the degree of facility of acquisition of Esperanto. To this end, at the same time as the commission asked its correspondents their profession, it requested them to state, not only their mother tongue, but also what languages,

The "EMPIRE"

Seulement \$60.00 (300 francs)

Alignement absolu
et permanent
ECRITURE VISIBLE
du commencement
à la fin . . .

Nur \$60, (Fr. 300).—Enligniigo
absoluta kaj daŭra, Videbla skri
bajo, de la komenco ĝis la fino.

The Williams Mfg. Company, Ltd.,
61 FRANCOIS-XAVIER ST., MONTREAL.

living or dead, they spoke. From every corner of the globe the same answer has come, "Yes, Esperanto is easy — wonderfully easy for everyone". For all, Esperantists who spoke any other languages living or dead, with more or less ease, the acquisition of Esperanto was mere child's play. And this is so natural if one reflects, that, thanks to the choice of root-words, so judiciously made by Zamenhof, we possess, so to speak, a potential knowledge of Esperanto, when one knows, on the one hand, a little German, or a little of any Germanic language (Swedish, Norwegian, Danish, Dutch, English,) as a part of his vocabulary; and, on the other hand, a little Latin, or a little of any language derived from the Latin (French, Italian, Spanish, Portuguese, Roumanian, and English) for the other part of his vocabulary.

Now, where is the man so situated as to have international relations, who does not possess at least this light linguistic baggage? We may say that no such a man exists. With a minimum of linguistic knowledge insufficient to be of any practical use, the man learning Esperanto will find that the greater part of it will stand him in good stead. He will draw from it, with scarcely any effort, a living language, which he can use in his relations with the whole world. In saying this, we do not simply give our personal opinion, but we repeat what has been expressed by Esperantists scattered over the whole surface of the globe, who have done the Lyonnese Esperanto group the honor of answering the question-papers of its commission of investigation.

But that is not all. A certain number of our 600 correspondents have declared to us that they know no foreign lan-

guage, living or dead; and notwithstanding this they have learned Esperanto with incredible rapidity.

But had they at least a highly developed general culture? Not necessarily.

In this connection we have received the most convincing letters from ordinary German, English, Estonian, Moravian, Swedish, Russian, and Czech workmen.

They have made a formal declaration that they learned Esperanto for the most alone, and with the greatest facility. And their letters prove that they know the language.

This is not the place to investigate the causes of this result, which appears incredible to those who know the normal difficulties in the acquisition of an ordinary living language. It would be necessary to explain in detail the mechanism of Esperanto. This would, on the one hand, lead us too far, and on the other hand would probably convince no one; for as the Wise man of the nations said, "Seeing is believing."

The Committee of Investigation of the Lyonnese Esperanto group has seen it, and believes it.

Its conclusions are more clear!

Yes. Esperanto is indeed what its author wished it to be and which its promoters have declared that it was:

"A rich, harmonious, supple, flexible, language, extremely easy of acquisition for all civilized nations, and capable of rendering the most extensive and valuable services in the international life."

And now a new and last question is proposed:

Does Esperanto actually render these services at the moment?

Yes and no. Yes, in the case of individuals; no, in a general manner. The

EN LA MONDON VENIS NOVA SENTO

only restriction is the relatively small number of Esperantists, for in every case where circumstances have allowed them to enter into communication, one way or another, Esperanto has rendered all the services they expected from it.

It is true that for traveling, Esperanto is still of somewhat limited utility; nevertheless Esperantists have been able to make the tour of Europe, with the use of Esperanto only. They went from Esperantists to Esperantists, and found them at every place along the route. Several of the letters we received come from Esperantists who have had a similar experience, and they were enthusiastic over it. Of course they had to make their intended trip known beforehand; the procedure was complicated, and was perhaps not equal to that of Cook's agency; but with patience they soon found Esperantists at every point, instead of having to go in search of them.

From a scientific and literary point of view Esperanto has as yet played a very

modest role; but it has proved that it is capable of playing a very important one. Admirable translations of classical works such as the Iliad, the Monadology of Leibnitz, and Shapere's Hamlet, have proved that Esperanto is capable of furnishing expressions for the most delicate shades of thought.

To be continued.

LE COMMERCE ET LA QUESTION DES LANGUES

On a versé des flots d'encre, dans la presse et ailleurs, à propos des questions de colonisation, d'échanges internationaux; mais on a rarement pris le taureau par les cornes et traité la question sous son véritable jour: je veux parler de la facilité des communications orales et fertiles entre les nations.

Il est évident que c'est par là qu'on aurait dû commencer. En effet, pourqu'il s'obstiner à vouloir communiquer avec des voisins de près ou de loin, si on ne dispose d'un moyen de contact suffisant,

moyen qui, dans l'espèce, est le langage. Les élèves de nos lycées ou collèges passent dix ans à étudier les langues vivantes étrangères dont, après ce long espace (disons-le franchement), ils ignorent, à de très rares exceptions près, les premiers éléments. Il leur serait le plus scierver très difficile de demander leur route ou de s'informer d'un hôtel si on les abandonnait brusquement en plein Londres ou sur les bords de la Sprée. Je ne veux pas considérer si les procédés sont bons ou mauvais, si les méthodes sont bien ou mal appliquées, si les livres sont tout à fait appropriés au but auquel on tend; je ne discuterai pas non plus les aptitudes ou les inaptitudes des enfants ou jeunes gens qui fréquentent nos établissements d'instruction; mais je constate ce fait brutal: nos lycéens et collégiens ne sont pas suffisamment "forrés" sur les langues vivantes.

La vie est courte, l'instruction à donner à nos enfants comprend des branches tellement multiples, qu'on ne peut pas attendre qu'ils aient le temps ou qu'ils

veulent bien avoir la volonté de se les assimiler. Ce qu'il faut, c'est apprendre, le plus vite possible, les choses dont a besoin.

Les constatations peu rassurantes que je viens de faire s'appliquent à l'acquisition d'une ou deux langues vivantes telles qu'on les étudie au lycée. Ce nombre de DEUX est par lui-même bien insuffisant; car il est évident que pour pouvoir circuler à peu près partout en Europe, ce n'est pas deux, mais quatre ou six langues qu'il faudrait posséder à fond en plus, bien entendu, de sa langue maternelle. Si nous envisageons la question à un point de vue plus étendu, si nous voulons voir nos fils et nos filles être à même de converser, si besoin est, avec un Anglais, un Allemand, un Italien, un Espagnol ou même un Chinois, nous nous trouvons dans l'impossibilité la plus absolue de réaliser ce beau rêve.

J'affirme et je veux prouver ici que ce rêve est facilement réalisable:

Un savant, un érudit, a fait présent à l'Europe, je pourrais dire au monde en-

tier, d'une langue idéale qui se plie à toutes les exigences que le linguiste le plus difficile peut lui opposer et dont la richesse, pour qui sait en comprendre le mécanisme, égale et dépasse même celle de n'importe quelle langue déjà existante, y compris le grec et le latin: vous avez deviné, amis lecteurs, qu'il s'agit de l'Espéranto.

L'Espéranto est cette langue auxiliaire internationale créée par le docteur Zamenhof, de Varsovie. Ce savant linguiste n'a pas, dans le choix des vocables à employer, procédé comme ses prédécesseurs, qui ont fabriqué d'une manière absolument absurde et arbitraire des mots n'ayant aucun rapport avec ceux des langues déjà connues. Qu'a fait le docteur Zamenhof? Que devait-il faire?

On pouvait se demander: "Pourquoi ne pas prendre comme langue internationale une langue existante, telle que l'anglais qui est parlé par un nombre respectable de millions d'individus?" On pourrait répondre à cela: "Pourquoi donner du même coup une prépondérance si considérable à une nation quelconque, que cette nation fût anglaise, allemande ou française?"

Le docteur Zamenhof savait que depuis deux cents ans plusieurs douzaines de chercheurs avaient essayé de créer et de faire adopter une langue universelle, sans y réussir d'aucune façon. Quelle était la cause de leur échec? C'est qu'ils se sont toujours obstinés à former la langue en question de matériaux nouveaux, alors qu'ils n'avaient qu'à puiser autour d'eux, dans les langues de leurs circonvoisins, des mots tout faits qu'on aurait adoptés sans difficulté à condition de choisir les vocables les plus universellement répandus. C'est justement ce qu'a compris et fait le docteur Zamenhof.

La langue auxiliaire internationale mérite bien son nom et est, à bon droit, remarquable par son internationalité, je dirai plus, par sa neutralité. Elle comprend, en effet, tous les mots qu'on rencontre le plus souvent dans l'ensemble des langues européennes, de sorte que chacune d'elles y trouve son compte et on ne pourra, d'un autre côté, accuser le docteur Zamenhof de partialité, car partant du principe qu'il s'était imposé, un autre que lui aurait procédé exactement de la même manière. J'ajouterais que le résultat en a été surprenant, car l'ensemble de la nouvelle langue présente autant d'harmonie et en même temps d'énergie qu'aucune langue connue peut en offrir et elle a été acceptée par les sommités linguistiques avec une admiration et un enthousiasme qu'on ne saurait taxer d'excessifs. Ne soyons donc pas jaloux [je parle à tous les Européens du succès de

The Underwood Typewriter

THE UNDERWOOD

Visible writing
Elastic Touch
Great speed
Tabulating rapid
and easy

Manifolding simplified.

SUPERIOR ON ALL POINTS

La Underwood skribmaŝino
Videbla skribaĵo
Granda rapideco Elasta tuŝo
Rapida kaj facila tabeligo
Multg rado simpligita
Supera pri ĉiuj punktoj

Creelman Bros., Typewriting Co., 97 St-Francois-Xavier, Montreal

Branches à Toronto, Hamilton, London, Ont.

notre savant voisin et facilitons-lui le travail qu'il a commencé, aidons-le dans l'entreprise qu'il veut mener à bien et remercions-le d'avoir doté l'humanité d'un élément d'entente internationale. On a souvent comparé les langues à des frontières infranchissables séparant les peuples; il nous a donné le moyen de resserrer les liens de fraternité qui unissent déjà les nations européennes.

Qu'on ne croie pas que je veuille ici prôner d'une manière intéressée l'oeuvre de Zamenhof; je ne lui ai jamais écrit ni parlé; je ne le connais pas; mais j'estime que celui qui, par un moyen quelconque mais efficace, tend au rapprochement des peuples, a fait oeuvre louable.

La langue auxiliaire est si facile à acquérir que nos enfants pourraient l'apprendre sans pâlir sur la grammaire, avec des résultats immédiatement appréciables. Cette langue ne doit pas, comme les gens peu sensés l'ont cru et, malheureusement dit et répété, remplacer les langues vivantes; mais seulement servir d'organe international qui facilitera et réalisera, une fois pour toutes, l'échange de nos idées avec nos voisins.

Ce n'est pas avec des paroles seulement qu'on arrivera au résultat désiré. Le Docteur Zamenhof a mis entre nos mains un instrument merveilleux qui laisse loin derrière lui les autres essais du même genre. A nous maintenant de tirer de son travail tout le profit possible. Il ne faut pas que cette oeuvre reste stérile; nous serions coupables envers les générations qui vont nous suivre de ne pas commencer pour elles un mouvement qui leur rendrait des services dont nous n'avons peut-être aucune idée à l'heure actuelle. Les gens timorés, les

rétrogrades, ceux qui retardent d'un siècle, ceux qui oublient que le "statu quo" chez une nation est un signe de mort, feraient bien de méditer cette maxime des espérantistes, que je ne leur ferai pas l'injure de traduire: "Progresado estas vivo, restado estas morto".

Ces peureux pourraient demander: "Mais par quels moyens arriver à faire quelque chose d'utile, d'efficace pour la langue internationale?" C'est bien simple: que nos ministres compétents s'occupent chacun dans sa sphère.

Pourquoi les élèves des écoles normales, nos futurs instituteurs, à partir de maintenant n'étudieraient-ils pas l'Espéranto qu'ils pourraient dans la suite enseigner à leurs élèves des écoles primaires? Ce serait arriver tout d'un coup et d'une manière utile, à l'enseignement des langues vivantes dans ces écoles. Une heure par semaine suffirait à cette étude que je considère comme constituant une création pour ces enfants, sans parler de la gymnastique intellectuelle autrement profitable qui découlerait forcément de la comparaison continue des idées et des mots. Pourquoi ne suivrait-on pas ce mouvement en avant dans les écoles pratiques de commerce et d'industrie qui amènent une certaine portion des jeunes gens aux écoles supérieures de commerce, aux écoles d'arts et métiers? Pourquoi les élèves des sections industrielles de ces écoles, dont le programme ne comporte pas l'étude des langues vivantes, pourquoi, dis-je, ces élèves-là n'apprendraient-ils pas l'Espéranto, auquel on pourrait consacrer une heure par semaine seulement; ce qui en trois ans les rendrait complètement maîtres de la langue? Je dis trois ans, parce que tel est le

laps de temps consacré aux études; mais il est bien évident que c'est au moins trois fois plus qu'il n'en faut pour acquiescer l'Esperanto.

Évaluez par la pensée le nombre des jeunes gens qui pourraient parler une autre langue que la leur! Mais me dira-t-on, une fois nos jeunes gens bien préparés à l'échange international des idées, si les mêmes études ne sont pas faites dans les pays voisins ou lointains, il n'y aura rien de fait. Cela est vrai, mais croyez-vous que les autres nations, stimulées par notre exemple, ne prendraient pas, elles aussi, des mesures analogues en ce qui concerne l'idiome international? Il est d'ailleurs facile à nos ministres de s'aboucher [le protocole s'est agité quelquefois pour bien moins!] avec les ministres compétents des autres nations et provoquer, par là, un mouvement général. Je dirai même universel, qui résoudrait la question d'un seul coup.

Je vous laisse à penser les résultats qui se produiraient si ce que je propose était mis à exécution. Par l'initiative privée seule, le nombre des esperantistes, d'après les derniers annuaires, s'élève dans tous les pays du monde à un chiffre déjà considérable; qu'arriverait-il si semblable mesure était prise pour propager l'Esperanto?

Avant de terminer cette étude, je veux dire encore quelques mots sur la langue internationale.

Beaucoup de gens en ont parlé sans l'avoir jamais étudiée, et simplement sur de vieilles reminiscences, vestiges non encore effacés du burlesque Volapük et ont cru avoir affaire à une langue "ejusdem farinae". Ils se trompent du tout au tout. L'Esperanto [je puis en parler en connaissance de cause", l'ayant acquis facilement en trois mois] est une langue admirable, simple, logique, rationnelle, harmonieuse, ne renfermant pas d'exceptions et dont l'assimilation est aussi facile pour un Russe ou un Suédois, que pour un Allemand, un Anglais ou un Italien.

Quand une mesure dictée par le bon sens est reconnue nécessaire, il ne faut pas tourner ses pouces pendant un quart de siècle; on emprunte aux Américains leur maxime: "Go ahead!" et on marche de l'avant. Quelle est la nation qui prendra l'initiative de cette entente internationale? Il vaut mieux servir de modèle aux autres que de toujours les imiter.

Je dirai, en terminant, que j'ai entendu bien des personnes répondre par des rires ou des moqueries à mes louanges adressées à la langue du docteur Zamenhof. Il est facile de plaisanter quand on

ignore: "La critique est aisée et l'art est difficile". On a ri de beaucoup d'autres choses qu'on a été bien heureux d'adopter dans la suite: il en sera de même de l'Esperanto quand l'expérience et le besoin auront eu raison de l'ignorance et de la sottise. Honneur alors à ceux qui auront été les pionniers de l'oeuvre humanitaire et philanthropique!

LEON MARISSIAUX,

Professeur de langues vivantes à l'École de commerce de Fourmies [Nord].

Ekspozicio en St Louis

Jen estas unu el la plej gravaj proponoj jam prezentataj al Esperantaro. Tial ni ankoraŭ ne havis plenajn lernilojn, ni efektive ne komencis grandan propagandon ĉe Unuigitaj-Ŝtatoj, hodiaŭ la libroj estas preskaŭ pretaj, kaj certe estos, kiam malfermiĝos la Internacia Ekspozicio, en Saint-Louis.

Ĝis hodiaŭ, Esperanto gajnis multe da bataletoj en ĉiuj landoj, sed nun ni devas subteni bataligon, kaj de nia sukceso dependas la finan gloran sukceson. Se ni sukcesas alkonduki al nia ideo multajn Unuigitaj-Ŝtatanon, estos neniam tera potenco por malhelpi Esperanton, se male ni malsukcesas, ni devos certe daŭrigi batali dum multaj jaroj antaŭ ol enradiki nian homaman senton.

Por ke ni fine sukcesu, ne sole la apostoloj fervoraj devas sin oferedoni, sed ĉiuj esperantistoj devas kunhelpi.

Ke ĉiuj esperantistoj sendu multe da dokumentoj, ke ĉiu petu de siaj amikoj ke ili ankaŭ sendu komunikaĵojn, kunligu niajn fortojn, ke la mondo sciuj kiel fervoraj kaj agemaj estas esperantistoj, ni ĝin ripetos ju pli nombraj estos la sendaĵoj, des pli baldaŭ estos la fina sukceso.

Sajnas al ni ke se ĉiuj kunhelpus, ni povus krei ekspozicion enhavantan malpli milionon da korespondaĵoj.

La sistemo akceptata, de l'Pariza grupo por organizi tian ekspozicion estas tre laŭdinda kaj praktika: anstataŭ lasi al senpersona grupo, la zorgon pretigi la ekspozicion, oni elektis fervoran apostolon, sekve jen estas centro, jen estas bona praktika sistemo kiuj neeviteble devos alkonduki nin al sukceso.

En la nomo de Esperanto, de la internacia frateco de la popoloj, en la nomo de la amo por la homa raso, en nia propra nomo, ni petegas de ĉiuj samideanoj ke ili rapidu.

1. Sendi respondojn al la diversaj demandoj.

2. Sendi tiom da komunikaĵoj ke la ekspozicio mirigos la tutamondon.

La Lumo pli ol ĉiu, komprenas la gravecon de tiu ĉi propono, kaj senŝancelige povas diri ke ni bezonas, — jes bezonas — ke la ekspozicio en St Louis estu eksterordinara grava afero. Ni bezonas tion, kaj niajn amikojn helpu nin.

Sajnas al ke ni ne postulas multe, ni bezonas nek vian monon, samideanojn, nek vian tempon, ni bezonas nur ke vi skribu multajn komunikaĵojn al So. H. de Coppet, 174 boulevard Pereire, Paris 17. Jes, nur tion ni petegas, sed sendu ni multe, multege, ke la tutamondo sciuj ĉu estas nur iom da kuŝemaj, mallabor-emaj esperantistoj aŭ ĉu estas multe-nombra anaro da kuraĝaj, agemaj, potencaj sindonemaj kaj fervoraj amikoj, samideanoj ĉirkaŭante la standardon de la universala frateco pri, per, pro, por Esperanto.

MARI-TEREZO

Ni ricevas de la patro de nia "kurulin-o" la jenan leteron:

En Parizo, la 13an de Oktobro 1903
Kara Redaktoro: — Mi estas feliĉa sciigi al vi ke Mari-Terezo daŭrigas prospere sian vojaĝon. La landoj kiujn "ŝi" vizitis ĝis nun estas: Svisujo, Belgujo, Anglujo, Skotlando, Hispanujo, Portugalujo, Algerio, Italujo, Aŭstrujo, Hungarujo, Germanujo, Hollando, Norvegujo, Svedujo, Finnlando, Bulgarujo, en Rusujo [Varsovio kaj Orenburgo], kaj Persujo.

Do, ceteras nur kvar landojn viziti. Ĉiam "ŝi", plezure kaj interese, estas ricevata.

Tute Via,

J. VADEL.

N. D. L. R. — Esperu ni ke la "voj-agantino" revenos baldaŭ hejmen. Estos memorinda okazo, en Kanado, kiam nia kara Mari-Terezo, trairos nian landon.

LE CASINO

Oni konsideras Luchon, kiel la plej fama somera restejo sur la Eŭropa kontinento, kaj prave oni nomis la urbon "La Pireneaj Reĝino".

En Luchon, la Casino estas la plej interesinda loĝejo en la urbo, tie centriĝas la granda kosmopolita vivo, kaj la administraco sparas nenion por fari modelon, el tia belega loĝejo. Krom la mirinda parko, la Casino havas koncertajn ĉambregojn, interparolajn salonojn, leg-ejojn, bilardejojn, restoracion, teatran scenejon, k. t. p.

Tie oni parolas esperanton, kaj povas legi la esperantajn revuojn, inter aliaj, LA LUMO.

OPINIOJ

RIMARKO PRI PRINCIPO

Sub tiu ĉi titolo ni legas, en la lasta numero, de nia kunfrato "La Belga Sororilo" la jenajn deklaraĵojn:

"Kiam ni decidis kune kun niaj Belgaj samideanoj la fondiĝon de nia revuet-o espartista, ni konsentis pri tio ke ni sekvus ĉiam la principojn starigitajn de nia majstro, Doktoro Zamenhof. Ni akceptis do en ĝia tuteco la lingvon tiel, kiel la aŭtoro elpensis ĝin.

"Se iafoje oni renkontus, en niaj artikoloj, formojn ne respondantajn al la reguloj uzataj de niaj ĉefaj antaŭuloj "en la ĝis nun traŭrita vojo, oni konsideru ilin kiel nevolaj eraroj. Sisteme, ni respektas plene la lingvon kies nomo "estas hodiaŭ konata en la tuta mondo."

Tian deklaraĵon ni tute akceptas kaj deziras ke niaj legantoj konsideru ĝin kiel nia propra. Esperanto estas plena meĥanismo kiun ni devas akcepti tiel, kiel ĝi nun estas aŭ ne akcepti. Pri tio, ŝajnas al ni ke tuta esperantistaro konsentas.

Sed, kiam Esperanto, ne instruas al ni kiel vortfaradi ekzemple, la nomojn de multnombraj bestoj, aŭ kreskajoj; kiam estas nenia regulo por elmontri al ni la vojon ironatan, ĉu esperantistoj povas sekvi povas sekvi la ne ekzistatan regolon?

Kiam la nunaj reguloj elmontras, tri kaj kvar regulojn por vortfarado de la landnomoj, ĉu ankaŭ oni devas sekvi la diversajn vojojn?

Kiam tradukisto ia bezonas specialan vorton ĉu li devas atendi ke el la nuboj ekfalas esperantan Akademion, kies kredo ni certe fortege kontraŭbatalus si iam oni ĝin proponus?

Kiam oni rimarkas ke pro la kutimo uzi grandajn literojn malutilajn, oni devigas la apostolojn elspezi milojn da dolaroj, kaj renkonti ĉiutage malfacilaĵojn ĉe la presistoj, ĉu ankaŭ ni devas atendi, kaj atendi tion?

Ne! malantaŭiradas lingvo, kiu ne antaŭiradas.

Aliflanke, oni certe ne povas permesi ke kiu ajn tion deziras povu krei novajn regulojn laŭvole, kaj efektive naskiĝi tiom da lingvoj kiom estas da esperantistoj.

Estas do du danĝeroj, unus tute al la genia monumento elpensita de Doktoro Zamenhof, due ne daŭrigi lian verkon, kiu, laŭ lia propra diro ne estas plena. Plie, se ĝi estis iam plena, ĝi ne povas esti plena ĉiam, tial ke ĉiutage novaj bezonoj naskiĝas.

Nur pro tio ni malfermas niajn kolon-

ojn al la bonaj, lertaj espartistoj kiuj deziras proponi ion. Por ke ne estu tie ĉi anarĥio, ni elektis Sinjoron Paul Berthelot, kiu konsentas zorge esplori ĉiujn demandojn proponitajn, kaj raporti pri ili. Tiamaniere ni sekvos la nunajn regulojn kaj ne haltigos la progresadon de nia kara, mirinda lingvo.

Kiel ni skribis en la Numero oka de nia revuo, elektante tian sistemon, ni ne pretendas ke ĝi estas la sole bona, eĉ tre bona, sed ĝi estas pli bona, ol nenia.

Kun tiuj klarigoj, ni enpresas la artikolon de nia sindona kunredaktoro Paul Berthelot.

NOVAJ RADIKOJ

Ĉiutage la nomaro de la esperantaj radikoj kreskas. Dum per pli bona analizado de l'ideoj oni povas malgrandigi ion post ion la nombron de la radikoj abstraktaj, por multaj aferoj oni ofte bezonas novajn vortojn, kaj devas tiajn krei. Tiu kreo farata peco post peco ne ŝajnas tre metode kondukata kaj sendube oni povas disputi multe pri ĝi. Oni ofte sin turnis al Dro. Zamenhof, sed nun pro trudado de korespondantoj li sisteme rifuzas respondojn. Eĉ aprobi li ne povas. Ĉar tiun rajton li havas nur por libroj eldonotaj de la firmo Hachette aŭ kun ĝia (kompreneble pagata) konsento. Kiu do nin instruos? Ĉu akademio? Ni atendas ke ĝi ekestos, sed kredeble ni atendos ion longatempem antaŭ ol ĝi efiku ion praktikan. Cetere, akademio taŭgos por popolo kies plejmulto (laboristoj, metistoj, kamparanoj) estas nemulte klera, sed ne por popolo kiel la esperanta kies ĉiu ano scias almenaŭ du lingvojn. Ĉiu el ni havas la sufiĉan klarecon, se ne ĉiam por scienco disputi, sed ĉiam por bone kompreni la provojn, ilin taksii, akcepti aŭ rifuzi.

Sed, eĉ en popolo ordinara, akademio estas ofte pli malutila ol bona kaj multaj francoj plendas la kardinalon Richelieu'o pro lia kreo kiu tute haltigis kaj mortigis la antaŭiran progresadon de la lingvo franca al simpligo kaj faciligo.

Sed, ni supozu ke l'Esperanta Akademio estos perfekta, plena je homoj prudentoj, singardemaj, progresemaj kaj fine tute idealaj, kia estos ĝia potenco? Ĝin, el kio, prenos? En Esperlando estas nenia reĝo kies volon oni obeas, nenian kortegon kies manierojn oni kopias, ni efektivegas en realeco la societon nuntempan, en kiu tiaj potencoj falis antaŭ la potenco de l'libera pripensado.

En la novaj societoj, la vera forto estas la GAZETO, tiu nova Forum'o sur kiu aperas, disputiĝas, venkas, aŭ mortas, ĉiuj, ideoj, ĉiuj teorioj, elprovitaj je l'fajro de la kritiko kiel la ŝtalo sur

l'amboso. En Esperlando mirinde kreskis la gazetaro. Apenaŭ 120,000 ni estas, ni jam pli ol dekkelkajn gazetojn havas proprajn, ne kalkulante la helpantajn. Estas ja sufiĉe por agi: Ni do sin turnu AL NI MEM, esperante nek majstron ne plu eblan, nek Akademion, nek FREMDAN DELEGACION. Tiuj fungoj kreskos sur la kverko Esperanto, nur kiam ĝi estos sufiĉe larĝa por ilin nutri sub ĝia ombro. Dume, ni laboru per niaj nunaj iloj, nia bela floranĝa GAZETARO.

Cetere, jam de longa tempo la gazetoj esperantaj komencis tiun sistemon praktiki. Oni memoras la disputadon pri la landnomoj, ne ankoraŭ finita ĉar oni parolis ĝenerale anstataŭ ekzameni po vorton. Ni volas ĝeneraligi kaj simpligi la sistemon. Plejofte, respondi al artikolo de gazeto estas afero iom malfacila. Oni devas fari, por tiel diri disertaĵon, tio bezonas tempon, kaj tempo estas mono. Plie, oni ne estas certa ke la gazeto impresos la respondon, tio ne estas kuraĝiga. Ĉar ni pensas ke da disertaĵoj estas ofte neutilaj kaj precipe okupas tro grandan lokon, ni arangoj la demandojn tiel ke oni povu respondi per malmulte da vortoj, se oni deziras, sur unu postkartoj.

Kiel ekzemplo ni sin okupos hodiaŭ pri la demando de nomoj de bestoj kaj kreskajoj, ĉar tiu klaso precipe ricevas ofte enkondukaĵojn.

Sro. Couturat, en lia broŝuro pri la lingvo internacia diris ke la nomaro scienca devas ankaŭ taŭgi por uzo ordinara kaj reciproke. Efektive lingvo civilizita ne povas, kiel la popoloj, nomi bestojn: "cervo fuganta" "Besto de Dio" "Muso senhara" "dikuleto" k. t. p. Ĉiu besto, kreskajo k. t. p. devas havi nomon precizan, propran, kiu ĝin senerare definias. Sed, PRATIKE, kiel fari por ke tia sistemo ne postulu de ĉia esperantisto, o nebezonan lernadon de naturscienco? Ĝis nun, oni donis, kiam necese estis, nomon laŭplaĉe aŭ kun latina formo: mustelo [mustela], platano [platanus], papilio [papilio], aŭ iom ŝangata: putoro [putorius], mitulo [mitylus], genoto [genetta], aŭ prentita el ia ajn lingvo: muso [musiscus rutilus], zizelo [mus. citellus], ĉevalo [egnus caballus], hundo [canis canis], ĉinaro [plantanus], k. t. p.; k. t. p.

Sume: la plej plena konfuzo kaj videble nenia metodo. Kelkaj esperantistoj proponas uzi ĉiam la sciencan latinan nomaron, kiu estas vere jam internacia por scienculoj kaj ofte por kleruloj. Sed ĝi estas malfacilaĵo. La scienca nomo preskaŭ ĉiam enhavas du vortojn, unu por genero, alia por speco. Kiel ekzemplo prenu la grupon de musteloj. En Esperanto ili havas la jenajn nomojn:

MUSTELA VULGARIS — mustelo simpla [Cart.]

MUSTELA MARTS — mustelo [Zam.]

MUSTELA FOINA — nenja nomo.

MUSTELA ZIBELLINA — zibelo [Zam.]

Tio ne povas sufiĉi, eĉ por ordinara uzo, ĉiuj lingvoj malkonfuzas tiujn bestojn. La partianoj de l'sistemo latina uzos en tia okazo du nomojn kaj ni ricevos ekzemple:

Por mustelo simpla, Angle: weasel, France: belette.

Por mustelo maro, Angle: marter, martern, France: marte, martre.

Por mustelo fagino, Angle: pole-cat, France: foine.

Por mustelo zibelo, Angle: sable, France: marte, zibelline.

Tiel se oni ne scias la ĝustan nomon oni uzos ĉiam "mustelo" senerare, aŭ se oni volas precizigi oni lasos MUSTELO por la unua kaj nomos la tri aliajn: marto, fagino, zibelo.

Sendube tiu sistemo donas partan solvon de la demando. Ĉu ĝi estas bona por ĉiuj okazoj, mi multe ŝubas. Se ni prenas ekzemple la kreskajon nomitan angle: badian or badiana : france : badiane, amis étoilé, germane: stearnanis, ruse: badian k. t. p. nomo scienco: illicium anisatum. Ĉu, kiel francoj kaj germanoj ni konsideros la formon de l'frukto kaj ĝin nomos stelanizo, aŭ ANIZO STELFORMA kvankam ĝi ne estas anizo kaj havas de ĝi nur odoron? Ĉu ri prenos la vorton internacia BADIANO Ĉu ni prenos la sciencan vorton kaj diras ILLICIO ANIZATO?

Mi kreaŝas ke per tiaj ekzemploj, mi montris la esencan de l'nuna problemo. Ĝi sin prezentas pli aŭ malpli komplikate por ĉiu nomo de besto aŭ kreskaĵo, sed neniam sufiĉe simple por ke iu ĝin propra move solvi. Ni sin turnas do al nia legantaro kaj ilin petas: DEMANDU, PROPONU, RESPONDU. Ni ludos nur rolon de peranto.

Pri kiu ajn vorto ni volas traduki, aŭ radiko kiun vi volas enmeti en Esperanto, petu per ni l'opinion de l'publiko: ĝi estas nun la sola ebla praktika rajtigo. Ĉiu demando ricevos numeron (vidu sube) kaj vi povos respondi sur ĉia nur per unu vorto, se vi deziras, ĉu vi aprobas solvon jam proponitan, ĉu vi alportas novan. Ni postulas de vi, kara leganto, nur unu poŝtkarton ĉiunonate kaj tiel ni efikos potence sur la progresadon de nia lingvo.

PAUL BERTHELOT.

DEMANDOJ

KLARIKOJ: — La litero A. signifas angle; la litero F: France; G: Germane;

Gr: Greke (nuntempa); H: Hispane; I: Itale; L: Latine; L.R: Latine (religia lingvo); L.S: Latine (sciencia lingvo); H: Holande; R: Ruse; S: Svede; P. F: Prafanca lingvo; P.G: Progermana lingvo; P. G. R: Pragreka lingvo.

Demando UNUA. — A: Incense, F: encens môle, oliban, G: Weihrauch, L: thus, thuris, L. R: incensum (brulaĵo), Ĝi estas gumo tirita el arbeto: Boswellia Carteri kiel mirho el balsamodendron mirra.

PROPONOJ: Bonodorfumo [Zamenhof] Aromo [Cart.], Incenso [Boirac], tuzo [Selennev].

Demando DUA. — A: pintado, F: pintade, G: perlhuhn, L. S: numida meleagris.

PROPONOJ: — Meleagro [Cart.], Numida meleagro [Berthelot].

Demando TRIA. — A: polecat, F: foine, P. F: foine, faïne, I: faina. Katalane: fagina, L: fagina, L. S: mustela foina.

PROPONO: — Mustelo fagino [Berthelot].

Demando KVARA. — A: Badian, badiana, F: badiane, anis étoilé. G: sternanis, L. S: illicium anisatum, R: badian.

PROPONO: — ? ?

Demando KVINA. — A: Netherlands, Holland, F: Pays-Bas, Hollande, G: Niederlande, N: Niederlañd.

PROPONOJ: — Holando [Zamenhof], Holando [Selezinovi], Nederlando [Lambert]. Holando estas nomo de provinco.

Demando SESA. — A: groats, F: gruau, P. F: gruël, G: Grutze, P. G: grüt, L: grutum, grutellum [gloss infamae latininitatis].

PROPONOJ: — grio [Zamenhof], gruto [Berthelot]. [Daŭrigota].

(1) Pri tiuj demandoj oni sin turnu al Sinjoro Paul Berthelot, Cêret, P. O. Francia.

Dictionnaire Esperanto Français avec Grammaire - - 10c.

50 centimes

Prix spéciaux pour commerçants et clubs esperantistes.

En Vente aux librairies

ANTAŬEN ESPERANTISTOJ

Tio ĉi ne estas nur entuziasma avokco, sed la nomo de la plej juna infano de la esperanta presaro. Niaj agemaj amikoj en Perulando ĝus fondis tian organon de la Perua Esperantista Societo. La revuo estas dulingva: Hispana kaj Internacia", kaj, en ĝia unua numero enhavas artikolojn titolittajn "Nia celo, Oficialo, Regularo, Kroniko, La Espero, Vortareto, kaj "La Vojo". Tre bone verkita, kaj presigita, tiu dekspaga revuo certe multe helpos nian homaran movadon, la abonpago (150 libroj por eksterdanoj) oni devas sendi al Antonio Alvarado, Apoteko de l'Teatro, Strato de Lartiga No 106a. Lima, Perujo.

La naskigo de tiu revuo multe gojas nin, ĉar "La Lumo" ne estos plu tute sola en Ameriko; tial ni fortege admonas niajn legantojn ke ili helpu la novan veniton, ne sendu ni nur gratulojn, kaj bondezir-ojn, sed ankaŭ, ĝin abonu ni. La malgranda sumo postulata por tio ne malricigos multe, ĉiun el ni, sed estas granda helpo kaj nutraĵo por la nova naskito. Estas tre grave ke ni havu ĵurnalon en Suda Ameriko, la tieaj amikoj ĝin fondis, helpu ni ilin praktike. Ĉiuj esperantistoj scias kian fervoran la redaktoro de la revuo "Sinjoro Frederico Villareal" jam elmontris por nia afero, helpu ni niajn malproksimajn apostolojn fervorajn.

GRUPO ESPERANTISTA DE CALAIS.

Cirkulero No 1.

Kara Samideanoj:

Mi havas la honoron sciigi vin, ke de nun Esperantista Grupo estas formita en Calais'o kaj ĝia sidejo kuŝas rue de Vic, 15. super Café Gressie.

Ĝia estraro konsistas el:

Prezidanto: Doktoro L. Guyot, 55, rue des 4 coins.

Vic-Prezidantoj: So. T. Broca, Principal du Collège Médical, kaj Sinjoro Kapitano Demogue, de la Commission d'expérience de l'artillerie.

Sekretarioj: So. Albert Carpentier, 64, boulevard Jacquard. So. Memy Dargis, 7, rue du Château d'Eau.

Kaŝisto: So. Longuet, 6, rue de Vic. Bibliotekisto: So. Louis Rucax, 44, boulevard Jacquard.

Ni fervore penados por propagandi Esperanton, kaj tial ni forte dezirus pli-vastigi tiajn interrilatojn.

Ni respondos ĉiujn leterojn kaj estós tre feliĉaj se iam ni utilos al iaĵ fremdaj samideanoj.

Je la nomo de la tuta grupo.

La Sekretario, CARPENTE.

ĈU EŬROPO DORMAS?

Ni eltrovas el la juna numero de nia kunfrato "Rondiranto" la jenan alvokon:

Unuan de Majo kunveno konsistanta el la profesoro de l'Sofia Universitato kaj la geinstruistoj de l'mezaj kaj unuagradaj lernejoj en la ĉefurbo [Sofio], pli ol 100 homoj, rajtigataj de l'tuta instruistaro Bulgaruja, decidis sendi alvokon al la instruistaro en la tuta mondo por peti per ĝi siajn kolegojn de la tuta mondo, ke ili propetu antaŭ la societa opinio de l'mondo civilizita por la instruistaro kaj inteligentaro en Macedonujo. Jen estas la alvoko mem:

"Kolegoj,

Hodiaŭ en momento fatala por nia nacio, en momento, kiam la barbareco minacas nenigi la fruktojn de unu, per laboro kaj multjaraj penoj, kreita kulturo, la sento de solidareco inter la organoj de la kiero de l'tuta mondo diktas al ni levi nian voĉon antaŭ ĉio al vi, Kolegoj, kiuj plej bone komprenas niajn moralajn turmentojn, kaj peti Vin, "ke Vi propetu antaŭ la societa opinio de la mondo civilizita pri tiuj viaj kaj niaj fratoj instruistoj, kiuj hodiaŭ plenigas la turkajn malliberejojn nur pro suspekto, ke ili partoprenas en la kolosa batalo de la Macedona-Adrianopla sklavo kontraŭ la eterna malamliko de ĉia kulturo.

Kolegoj,

Ni profunde kredas, ke Vi povos liberigi de ĉiaj pasioj, mallumigantaj la karakteron de la tuta movado en la turka provincoj. Ni scias, ke via voĉo estas sufiĉe potence por ke ĝi produktu dum mallonga tempo ŝanĝon en la rilatoj de l'fortoj politikaj al Macedona-Adrianopla demando, kaj al ni estas kara Via morala subteno: ĝin do Vi ne povus rifuzi al ni. Antaŭ ĉio propetu antaŭ la societa opinio pri la Macedona-Adrianopla instruistaro. Aliĝu al ni kaj protestu kontraŭ la masa persekutado de Viaj kaj niaj kolegoj trans Rilo-Monto. Oni ne permesu al la barbaro, ke li pereigu unu nacian per la fermado de lernejoj kaj aresto de ĉiu inteligenta Macedona-Bulgaro por nenigi unu nacian. En Saloniko kaj en aliaj lokoj estas malfermitaj militjuĝejoj antaŭ kiujn estas eltenitaj unuavice la bulgaraj instruistoj kiel "ĉefaj kulpuloj por la vekigo de la logantaro". Sciante kia justeco atendas tiujn ĉi malfeliĉulojn, ni varmege petegas Vin agi laŭ la rimedoj. "Kiujn Vi havas je dispono, por ke oni juĝu la suspektitajn partoprenintojn en la ribelo sub kontrolo de l'klara mondo."

Ni ne volas favoron, ni volas justecon ĉe l'juĝado de l'miloj da malliberitoj kaj suspektitoj, konvinkiginte ke senpartia justeco malplenigos la malliberejojn kaj

replenigos la senhomigitan lernejaron, la dissemigon, de la civilizacio. Pruvu, kolegoj, en tiu ĉi okazo unua, kiam la tuta bulgara instruistaro alvokas al siaj fratoj laŭ profesio, celoj kaj sentoj, pruvu ke la solidareco inter la tutmonda instruistaro ne estas sensignifa, vana vorto, kvankam ĝi estas firmigita per neniam regularo kaj kontraktoj; pruvu, ke tiu ĉi solidareco, unuiganta en fortegan organon la tutan laborantaron sur la kampo de la kiereco, estas preta aperi ĉiam, kiam estas en danĝero la plej altaj bonoj de l'humaneco, por kies kreiĝo plej multe helpis nin, la instruistaro.

Sendante al Vi kun tiu ĉi alvoko nian varmegan fratan saluton, ni antaŭe dankas al Vi pri ĉio, kion Vi farus por forigi la teruran baton kontraŭ la instruantan aferon kaj civilizacion en Macedonujo".

Por la tuta instruistaro bulgara:

Profesoro B. BOEFF, por la profesoro de l'Sofia Universitato,

D-ro D. RASIEFF, por la instruistaro de la mezaj lernejoj,

Hr. S. BAKALOFF, por la instruistaro de la unuagrandaj populaj lernejoj.

Kiel respondo al tia elokventa alvoko, ni legas en la ĵurnalo "Svet", unu el la ĵurnaloj kiuj plej kuraĝe kaj senĉese, bataladas por nia internacia lingvo kaj ankaŭ ĉiumonate enpresas esperantan rubrikon, la laŭdindan proteston jenan:

Riolutato, la lan de Junio, 1903.

"La Itala Societo p. p. Esperanto, en la nomo de la tutaj Italaj Esperantistoj, sendas esprimon de simpatio kaj de kunfrateco por viaj sklavigitaj fratoj kaj energie protestas pri la teruregaj persekutoj, kiuj ilin premezas.

Anstataŭa I. S. p. E.

la ĝenerala Sekretario:

Grafo Albert GALLOIS.

Memoru ni, ke eĉ en la nunaj tempoj la turkoj ankoraŭ mortigas eŭropanojn, ĉar el letero ricevita de samideano Hr. Popov, ni eltrovas tiujn ĉi plendojn:

"Aliajn novaĵojn el nia fororgesita lando mi povas alporti nur ĝemojn, larmojn, plorojn kaj malbenajojn. Nia malgranda lando—centro de l'kulturo Balkana—estas plena kun Makedonaj malfeliĉuloj, senigitaj de ilia domo, sen pano, sen vestaĵo kaj, por la du trionoj da ili, sen gepatroj!"

"Ne pli ol antaŭ kvin aŭ ses tagoj alvenis 1200 forkurintoj el Adrianopla departamento, kies vilaĝoj estas nenigitaj de l'turka artilerio! La turka militistaro ne povante venki la ribelantojn vengas, Sinjoro redaktoro, al paca logantaro. Multaj vilaĝoj estas detruitaj kaj elbruligitaj!

Multaj lernejoj estas malfermitaj kaj la instruistoj mortigitaj aŭ kun ĉenoj en malliberejoj! Multaj preĝejoj estas malpurigitaj! Ho! sinjoro redaktoro, min

kredu, mi ne povas priskribi kiam da malvirigito estas faritaj de l'sovaĝa turka militistaro super la malfeliĉaj Makedonaj knabinoj!... Kiam da edzinoj estas malhonorigitaj antaŭ la okuloj de siaj edzoj!

Tial Eŭropo, humana Eŭropo, civilizigita Eŭropo antaŭ kies okuloj ĉi tio okazas, silentas, silentadas, dormas! Ho! ĝi deturnas la okulojn por ne vidi malhonoron kiu estas samtempe ĝia malhonoro. Ĝi fermas la okulojn por ne vidi la larmojn de l'ndaj, malsataj, senhonorigitaj! Jes, ĝi fermas la orelojn por ne aŭdi la plorojn, ĝemojn, malbenojn de la sendomigitaj!... Ĉu la sklavo, en sia malesperigo lasta ne havas la rajton maldormigi la volontan dormadantan Eŭropon per bombaj?..."

Kia alvoko! el la profundo de l'koro, legantoj, ĉu vere estas nenia rimedo por aliri la atenton de Eŭropo?

Ne, bedaŭrinde ne, ĉar ĝi ne dormas, kiel diras nia simpatia amiko, ĝi deturnas la okulojn de la sceno, por ne vidi, ĝi ne volas aŭdi.

Estas nenia rimedo.

Ne miru ni pri tio, ĉar Eŭropo estas nur grupo da egoistaj, malamlikaj nacioj, kiuj ĉiam sin pretigas por pli science sin mortigi unu la alian.

Kaj pro kio?

Tial ke la popoloj ne sin interkomprenas, ne sin interkonas, ne sin amas. Kaj neniam la popoloj sin amos, almenaŭ ni, esperantistoj, sukcesas starigi nian mirindan lingvon en tuta Eŭropo.

Seĉ kiam estos en Eŭropo, komuna lingvo inter la diversaj lingvoj, tiel kiel estas interprovinca lingvo inter la diversaj provincoj de sama nacio, tiam nenia tiranulo povos mortigi eĉ unu viron, ĉar estos vere civilizita Eŭropo.

Tial, samideanoj, enradiku ni, ĉie nian pacan eksterordinare riĉan lingvon.

Por trafi la noblan celon, ni kunligu nin, laboru ni pacience, pacience, taĝe, kaj nakte, iru ni ĉien disvastigite nian homaran ideon, montru ni al ĉiuj apatuloj la belan signon de l'Espero, kiu tiel klare elmontras al ni la vojon: anoncu ni, la bonan novaĵon por ke ĉesu, je eterno, la kruela, barbara batalado, por malaperigi la mortigon de la senkulpuloj.

Kuraĝe, antaŭen, pri, per, pro, por Esperanto!

En la 21a de Junio mi tenis duan publikan paroladon en la granda salono de l'Ťirnova leĝejo, kiel daŭrigo de l'unua farita la deksepan de majo. Post parolado mi malfermis publikan kurson esperantan kaj tradonis la unuan lecionon. Ĉeestis pli ol 350-400 personoj, inter kiuj multe da sinjorinoj kaj fraŭlinoj. En sekvo la grupo alskribos konstantajn kursojn kaj la laborema grupano, sinjoro Hr. Haralambof gvidos la kurson.

ESPERANTO

(3e SEANCE)

Nous en sommes à la dernière partie de la grammaire, la balance de la conjugaison des verbes.

En français, certains verbes se conjuguent avec le verbe auxiliaire "avoir" ou avec "être"; de plus nous avons quatre terminaisons régulières, er, ir, oir, et re; et une infinité de verbes irréguliers. Comme conséquence, quiconque désire apprendre à conjuguer les verbes français, est obligé d'apprendre deux mille deux cent soixante-et-cinq terminaisons [2265];

Au lieu de ces deux mille deux cent soixante-et-cinq terminaisons capricieuses, irrégulières, illogiques, enfin traditionnelles pour tout dire, l'Esperanto n'a que douze terminaisons verbales, simples, méthodiques, rationnelles, enfin scientifiques.

Et n'oublions pas que le verbe est beaucoup plus riche, plus concis, plus nuancé, en langue internationale qu'en français; qu'il y a un bien plus grand nombre de temps, tant dans les participes que dans les verbes. Cette infériorité, en même temps que cette difficulté dans la conjugaison des verbes faisait dire au général Faidherbe: "Le verbe est le grand obstacle à notre colonisation".

Apprenez par coeur les terminaisons suivantes:

La terminaison

I

indique l'infinitif. Ex.: Ami. [aimer]; Veni. [venir]; Ricevi. [recevoir]; Redoni. [rendre].

La terminaison

U

indique l'impératif et le subjonctif. Ex.: Amu. [aimez]; Venu. [venez]; Ricevu. [recevez]; Prenu. [prenez].

La terminaison

AS

indique le présent de l'indicatif. Ex.: Mi amas. [j'aime]; Vi venas. [vous venez]; Li ricevas. [il reçoit]; Si prenas. [elle prend].

La terminaison

IS

indique le passé de l'indicatif. Ex.: Li amis. [il aimait]; Vi venis. [vous veniez]; Ili ricevis. [ils reçurent]; Oni prenis. [on prit].

La terminaison

OS

indique le futur de l'indicatif. Ex.: Si amos. [elle aimera]; Ni venos. [nous viendrons]; Vi ricevos. [vous recevrez]; Ili prenos. [ils prendront].

La terminaison

US

indique le conditionnel. Ex.: Mi amus. [j'aimerais]; Vi venus. [tu viendrais]; Ni ricevus. [nous recevriez]; Vi prenu. [vous prendriez].

La terminaison

ANTA

indique le participe présent actif. Ex.: Amanta. [aimant]; Venanta. [venant]; Ricevanta. [recevant]; Prenanta. [prenant].

La terminaison

INTA

indique le participe passé actif. Ex.: Aminta. [ayant aimé]; Veninta. [ayant eu]; Ricevinta. [ayant reçu]; Preninta. [ayant pris].

La terminaison

ONTA

indique le participe futur, actif. Ex.: Amonta. [devant ou étant pour aimer]; Venonta. [devant ou étant pour venir]; Ricevonta. [devant ou étant pour recevoir]; Prenonta. [devant ou étant pour prendre].

La terminaison

ATA

indique le participe présent passif. Ex.: Amata. [aimé, qui est aimé dans le moment même]; Venata. [venu]; Ricevata. [reçu]; Prenata. [pris].

La terminaison

ITA

indique le participe passé passif. Ex.: Amita. [aimé, qui a été aimé]; Venita. [venu, qui est venu]; Ricevita. [reçu, qui a été reçu]; Prenita. [pris, qui a été pris].

La terminaison

OTA

indique le participe futur passif. Ex.: Amota. [à être, ou devant être aimé]; Venota. [à être, ou devant être venu]; Ricevota. [à être, ou devant être reçu]; Prenota. [à être, ou devant être pris].

Pour nous faciliter le souvenir de ces terminaisons, nous ferons remarquer que l'indicatif se termine toujours par "S".

AS: le présent. IS: le passé. OS: le futur.

Que le participe actif comporte toujours les lettres "NT".

Ex. — ANTA: présent. INTA: passé. ONTA: futur.

Que le participe passif, comprend toujours la lettre "T".

Ex. — ATA: présent. ITA: passé. OTA: futur.

Nous ferons remarquer également que dès que l'action est présente la terminaison comprend la lettre "A". Ex.: "AS", l'indicatif; "Anta", le participe présent actif, et "Ata" le participe présent passif; que lorsque l'action est au passé, la terminaison comprend toujours la lettre

"I". Ex.: "Is", "Inta", "Ita", et que lorsque l'action est au futur, la terminaison comporte toujours la lettre "O". Ex.: "Os", "Ont", "Ot".

Comme vous avez pu le constater sans doute, le verbe ne change, en langue internationale, ni pour les personnes, ni pour les nombres. Mi faras, [je fais]; Vi faras, [vous faites]; Li faras, [il fait]; Ni faras, [nous faisons]; Ili faras, [ils font].

Comme exercice de traduction, nous donnons ci-dessous une conjugaison.

VOIX ACTIVE

Présent:

MI AMAS, j'aime.

Passé:

MI AMIS, j'aimais, j'aimai, j'ai aimé.

Passé antérieur:

MI ESTIS AMINTA, j'avais aimé, j'eus aimé.

Futur:

MI AMOS, j'aimerai.

Futur antérieur:

MI ESTOS AMINTA, j'aurai aimé.

MODE CONDITIONNEL

Forme de concomitance:

MI AMUS, j'aimerais.

Forme d'antériorité:

MI ESTUS AMINTA, j'aurais aimé, j'eusse aimé.

MODE INFINITIF

Présent:

AMI, aimer.

Passé:

ESTI AMINTA, avoir aimé.

MODE PARTICIPE

Présent:

AMANTA, aimant, qui aime.

Passé:

AMINTA, ayant aimé, qui a aimé.

Futur:

AMONTA, devant aimer, qui aimera.

MODE IMPERATIF-SUBJONCTIF

Forme de concomitance:

Ke MI FINU, que je finisse.

Ke LI, SI, GI FINU, qu'il ou qu'elle finisse.

Ke NI FINU, que nous finissions.

Ke VI FINU, que vous finissiez.

Ke ILI FINU, qu'ils ou qu'elles finissent.

Pour commander:

LI, SI, GI FINU, qu'il ou qu'elle finisse.

NI FINU, finissons.

FINU, finissez.

ILI FINU, qu'ils ou qu'elles finissent.

Forme d'antériorité:

Ke MI ESTU FININTA, que j'aie fini.

Ke VI ESTU FININTA, qu'il ait fini.

Ke NI ESTU FININTAJ, que nous ayons fini.

Ke VI ESTU FININTA [pour un], que vous avez fini.

Ke VI ESTU FININTAJ [pour plusieurs], que vous avez fini.

Ke ILI ESTU FININTAJ, qu'ils ou qu'elles aient fini.

NOMS PARTICIPES

Dès la première leçon de grammaire, nous avons appris qu'avec une racine quelconque nous pouvions, en ajoutant la terminaison appropriée, former soit un nom, un adjectif, un verbe ou un adverbe.

Cette règle s'applique aussi bien aux particules qu'aux autres mots. Si nous substituons la lettre "o", à la lettre "a" finale des mots "parolanta", "amanta", nous aurons les mots "parolanto, amanto, [le parlant, l'aimant], c'est-à-dire celui qui est parlant, celui qui est aimant.

Et ce qui dans l'espèce est particulièrement avantageux, c'est qu'avec ce système nous faisons la distinction entre celui qui fait l'action dans le moment même, celui qui l'a accompli ou qui l'accomplira, et qui?

Ex. PAROLANTO: le parlant, celui qui est parlant, l'orateur. "La parolanto estas elokventa" [l'orateur, celui qui est parlant, est éloquent].

PAROLINTO: l'orateur, mais l'ayant parlé. Ex.: "La parolinto estas laca", [l'orateur, l'ayant parlé, est fatigué].

PAROLONTO: l'orateur, mais le devant parler. Ex.: "La parolonto estas tie ĉi", [l'orateur, le devant parler, est ici].

AMANTO: l'aimant, [celui qui est aimant].

AMINTO: l'aimant, [l'ayant aimé].

AMONTO: l'aimant, [le devant almer]. La même règle s'appliquant aux adverbés, il suffit de mettre la finale "e", indication de l'adverbe. Ex.:

PAROLANTE: En parlant. Ex.: Mi margaas parolante, [je mange, en parlant].

PAROLINTE: En ayant parlé. Ex.: Parolinte tiel, li foriris, [ayant ainsi parlé, il s'éloigna].

PAROLONTE: En étant pour parler. Ex.: Parolonte tie, mi iros frue, [étant pour parler là, j'irai à bonne heure].

AMANTE: En aimant.

AMINTE: En ayant aimé.

AMONTE: En étant pour almer.

L'ARTICLE

L'article défini est toujours "la" quel que soit le genre et le nombre. Ex.: La patro, [le père]; la patrino, [la mère]; la patroj, [les pères]; la patrinoj, [les mères].

L'article indéfini n'existe pas. Ex.: Patro, [un père]; Patroj, [pères ou des pères]; patrino, [mère ou une mère]; patrinoj, [mères ou des mères].

EXERCICE

Nous prions les élèves de traduire en français les phrases suivantes:

[Pour faire la traduction on cherchera,

si nécessaire, chaque partie du mot séparément dans le dictionnaire.]

Parolo, parola, parole, paroli, parolaj; patro, patra, patr-e, patra-aj, patroj. Patro kaj frato. Leon-o estas besto. Roz-o estas flor-o kaj kolombo estas bird-o. La roz-o apartenas al Teodor-o. La sun-o bril-as. La patro estas san-a. La patro estas tajlor-o. La infano ne ploras plu. La dent-oj de leon-o estas akra-aj. Al leon-o ne don-u la man-o-n. Mi vidas leon-o-n. Dir-u al la patro ke mi estas diligenta. Mi kon-as Johan-o-n. Bon-aj infanoj lernas diligente. De la patro mi ricevis libr-o-n, kaj de la frato mi ricevis plum-o-n. Mi legos libr-o-n. La patro ne leg-is libr-o-n, sed skrib-is leter-o-n. La patro don-is al mi dolc-a-n pom-o-n. Rakont-u al mi-a jun-a amik-o, bel-an histori-o-n. Hier-aŭ mi renkont-is vian fil-o-n kaj li gentile salut-is min.

Se mi est-us sana, mi est-us feliĉ-a. Se la lern-ant-o scl-us bone si-a-n lecion-o-n, la instru-ant-o li-n ne pun-us. Infano ne tuŝu la spegul-o-n. Kar-aj infanoj est-u honest-aj. Promen-ant-e sur la strato, mi fal-is. Kiam Nikodem'o batas Jozef-o-n tiam Nikodem-o estas la batant-o kaj Jozef'o la bat-at-o. Trov-int-e pom-o-n, mi ĝin manĝ-is. La fal-int-a hom-o ne pov-is sin lev-i. La tempo pas-int-a neniam plu reven-os: la tempo ven-ont-a-n neniu ankoraŭ kon-as. En la lino-? "Esperanto" ni vid-as la est-ont-a-n lingv-o-n de la tuta mond-o. Mon-o hav-ata estas pli grav-a, ol hav-ita. Paser-o kant-it-a est-as pli bona-o, ol aglo kant-ot-a. La soldat-o-j konduk-is la arest-it-o-j-n tra la strat-o-i. Li ven-is al mi tute ne atend-ita. Homo, ki-u oni dev-as juĝ-i est-as juĝ-ot-o.

Avec cet exercice, se termine l'enseignement théorique de la grammaire.

Nous croyons avoir pleinement établi que la méthode grammaticale adoptée en Esperanto diffère tellement des méthodes suivies dans les langues de tradition, quant à la facilité, la logique, et la régularité que l'on ne peut pas même en avoir une idée, avant d'avoir bien appris la langue.

Dans le cours de la prochaine séance nous procéderons à l'étude du dictionnaire, et là, encore, les préjugés devront disparaître et l'étude de la langue générale du docteur Zamenhof nous offrira d'a agréables surprises.

Avant, cependant, de commencer l'étude du dictionnaire, il est de la plus haute importance de bien posséder la valeur des terminaisons grammaticales que nous avons étudiées jusqu'ici. Le dernier exercice nous présente des exemples se rapportant à toutes les terminaisons; nous prions instamment les élèves, d'ici

à la prochaine séance, de traduire, en français, cet exercice, de faire cette traduction PAR ECRIT, puis d'en faire la comparaison avec celle que nous donnons ci-après afin de s'assurer par eux-mêmes qu'ils sont bien maîtres de ce que nous avons enseigné jusqu'ici; on s'apercevra que le travail est à peu près terminé. Voici la traduction de l'exercice.

Une parole. Oral ou verbal. Oralement ou verbalement. Parler. Oraux ou verbaux. Un père. Paternel. Paternellement. Paternels. Des pères. Père et frère. Un lion est un animal. Une rose est une fleur et un pigeon est un oiseau. La rose appartient à Théodore. Le soleil brille. Le père est sain [en santé]. Le père est tailleur. L'enfant ne pleure plus. Les dents du lion sont aigues. Au lion, ne donnez pas la main. Je vois un lion. Dites au père que je suis diligent. Je connais Jean. De bons enfants apprennent avec diligence. Du père, je reçus un livre, et du frère je reçus une plume. Je lirai un livre. Le père ne lut pas un livre, mais écrivit une lettre. Le père me donne une pomme douce. Racontez à mon jeune ami une belle histoire. Hier je rencontrai votre fils et il me salua poliment. Si j'étais sain [en santé] je serais heureux. Si l'étudiant [celui qui est apprenant] savait bien sa leçon, l'enseignant [celui qui est enseignant] ne le punirait pas. Chers enfants, soyez honnêtes. En me promenant sur la rue, je tombai. Quand Nicodème [celui qui est Joseph Nicodème] est le battant [celui qui est battant] et Joseph est le battu. L'homme ayant tombé ne put se lever. Le temps passé [ayant passé] ne reviendra jamais plus, et personne ne connaît le temps futur [étant pour, devant venir].

Dans l'Esperanto, nous voyons la langue future [qui sera ou devra être] de tout l'univers. De l'argent possédé, c'est plus important, que de l'argent ayant été possédé. Un passereau pris [ayant été pris] vaut mieux qu'un aigle à être pris. Les à moi tout à fait inattendu. Un homme, soldats conduisirent les prisonniers [les ayant été arrêtés] par les rues. Il vint qu'on doit juger est un devant-être-jugé, ou étant-pour-être-jugé.

ITALA SOCIETO P. P. ESPERANTO.

La Societo scigas ke kaŭze privataj aferoj, la Direktoro de la Itala esperanta gazeto "L'Esperantista", ne havante tempon utile okupigi la gazeton, proponas, cedis je la Direktanta Komitato de nia Societo, direkcion kaj administracion de la ĵurnalo "L'Esperantista".

La nova direkcio fervore zorgos plibonigi la gazeton por ke ĉiam ĝi estu plej inda je la nobla kaŭzo, kiun ĝi servas.

Je l'onomo de la direktanta komitato.

La ĝenerala sekretario,

Grafo ALBERT GALLOIS.